

◆ تاریخچه آتش نشانی در ایران

دوشنبه ۲۲ آبان ۱۳۸۵

در تاریخ کشور ما آتش سوزی شهرهای بسیاری را به کام خود کشانده و حتی به ورطه نابودی رسانده است. در این خصوص می توان به شهر سوخته در ۶۷ کیلومتر جنوب زابل در استان سیستان و بلوچستان اشاره کرد. که در سالهای ۲۱۰۰ تا ۳۲۰۰ سال پیش از میلاد رشد و شکوفائی خاصی داشته و چندین بار طعمه حریق شد، و دوباره بازسازی شده است. کاوشهای باستان ناسی نشان می دهد که شهر سوخته در چهار دوره مشخص دایر بوده است. این شهر در دوره چهارم استقرار در اثر آتش سوزی به کلی ویران شد و از بین رفت. از حریقهای مهم دیگر آتش سوزی شدیدی بود که در سال ۳۲۵ هجری قمری و آنجا که در آن روزگار جزء قلمرو و ایران محسوب می شد در گرفت و طی دو شبانه روز شهر را به کلی به کام خود کشید.

ساری نیز از آتش سوزی خانمانسوز در امان نبوده است. به عنوان مثال در شب سه شنبه دوازدهم ماه شوال ۱۰۹۸ در سرایی آتش افروختند. پس از ساعتی، دامنه این آتش بالا گرفت و کلی شهر طعمه حریق شد.

همزمان با ایامی که علل پیشرفته بعد از تحمل بهای سنگین انهدام شهرها توسط آتش ، اهمیت تأسیس و تکمیل سازمانهای آشت نشانی را به خوبی دریافته و در این مورد به نتایج مهمی دست یافته بودند ، کشور ما تحت سلطه سلاطین قاجار در عصر بی خبری دوران رکود و اخوت خود را طی می کرد . اگر چه در آن دوران سیاه نیز آتش سوزی ، مدام جان و مال مردم نگون بخت را در معرض نابودی قرار می داد ، اما از چاره جویی برای پیشگیری و مقابله با آن خبری نبود . گاهی اخبار دین آتش سوزیهای شدید به صورت گزارشهای کوتاه به اطلاع شاه یا رجال وقت می رسید ، به عنوان مثال به گزارش دو مورد آتش سوزی در سبزوار و بعد در قوچان توجه کنید:

14 ذیغده چند روز قبل سه باب دکان سبزوار آتش گرفت و ضرر فاحش رسانید .

29 محرم دو شب قبل بازار آتش گرفت بیست و چهار دکان سوخت و دوازده هزار تومان خسارت به اهل رسید و ضمناً اسباب مردم را اهل شهر بردند .

این گزارشهای بیهوده به کمترین اقدامی جهت تأسیس تشکیلات ویژه ای برای پیشگیری و مقابله با آتش سوزی سوزن منجر نشد در سال ۱۲۹۰ هنگام سفر اول ناصر

الدین شاه به فرنگ و اقامت وی در شهر حاجی طرخانی در روسیه تزاری دسته ای از آتش نشانان شهر مانوری را در حضور شاه قاجار اجرا می کنند و یا رد سفر دیگری به فرنگ ، هنگام بازدید از یک ایستگاه آتش نشانی غرق تعجب می شود . نکته تألیف بار

آن کم به رغم خطر آتش سوزی در کشور ، هیچ یک از این مشاهدات فکر ایجاد تشکیلات مشابه در کشور را به ذهن شاه نیاورد و تا سالهای سال شهرهای کشور همچنان فاقد سازمانی برای پیشگیری و مقابله آتش سوزیهای خانماسوز بود .

هنگام سلطنت ناصرالدین شاه اداره ای به نام احتسابیه وجود داشته که کار نظمیه ، بلدییه و عدلیه و شهربانی ، شهرداری و دادگستری را انجام می داده است . پلیس های

این اداره علاوه بر مأموریتهای دیگر هنگام وقوع آتش سوزی در مبارزه با آن و اطفای آتش دخالت می کرده اند .

حدود یکصد و پنجاه سال پیش قوای روسیه قزاقی بلحاظ اشراف سیاسی و اجتماعی بر

شهر تبریز که آنزمان پایتخت و مقر ولیعهد بوده و به صرف حفظ و منافع مادی خود و سر سپردگانش یک واحد آتش نشانی در این شهر ایجاد می نماید که می توان آن را اولین واحد آتش نشانی در ایران نام برد و لوازم و تجهیزاتی نیز از آن عصر باقی مانده که در موزه سازمان آتش نشانی تهران نگهداری می شود شاید تأسیس دومین واحد آتش نشانی با توجه به نیاز پالایشگاه نفت مسجد سلیمان یا آبادان باشد که بدیهی است این نیز در جهت حفظ منافع دولت استعما اگر انگلیس بوده و استفاده برای مردن محروم منطقه جنوب نداشته است .

با شروع سلطنت پلوی اول تصمیم بر آن بود مه شهر بخصوص تهران سروسامان بگیرد و وضع آبرومندی پیدا کنید در سال ۱۳۰۳ شمسی بلدیه تهران یک دستگاه اتومبیل آبپاشی برای آبپاشی خیابانهای خاکی شهر تهیه کرده بود .

از آنجایی که این کامیون به یک موتور مجهز بود با تهیه چند متر لوله ، یک سرلوله و چند شیر از آن برای اطفاء حریقهای احتمالی نیز استفاده می شد . . با توسعه شهر بر تعداد حریقهای افزوده شد ، در نتیجه لازم بود که اداره مشخص مسئول مقابله با این

آتش سوزیها شود . بدین جهت در سال ۱۳۰۴ یا ۱۳۰۵ شالوده اداره آتش نشانی

ریخته شد . این اداره که شعبه اطفائیه خوانده می شد ، تحت سرپرستی بلدیّه تهران

در گاراژی به نام حسینی در خیابان چراغ برق (امیر کبیر) ، سه راه امین حضور ،

تأسیس گردید . ریاست نظامی اداره اطفائیه به عهده یکی از افسران روس سفید (که به

ایران پناهنده شده بود) به نام (کاپیتان آن ، وربا) و ریاست فنی آن به عهده یک نفر

آلمانی به نام هانری فروریش دوئل که از مکانیکهای قشون بود واگذار گردید . وسایل

اصلی اطفاء حریق نیز همان وسایل آبپاشی خیابانها و آب فروشی بود که شامل چهار

دستگاه اتومبیل لاستیک توپر با مارک (ان - ۱ - گ) می شد برای تأمین افراد آتش

نشان نیز عده ای از شوفرهای مستعد قشون و گروهبانههای قدیمی هنگها بهادر و

آهنین به این اداره منتقل شدند .

در سال ۱۳۶۰ یک دستگاه و در سال ۱۳۰۷ چهار دستگاه اتومبیل اطفائیه با کلیه

وسایل لباس نسوز خریداری می شد در همین ایام برای ساختمان اطفائیه تأمین بودجه

و سایر مسائل ناشی از توسعه تهران طراحی تهیه و به مقامات مسئول پیشنهادی می

گردد . از این نظر گاراژی به نام گاراژ غرب و قسمتی از گاراژ حسینی در سه راه امین

حضور اجاره گردید و برای شعبه اطفائیه در نظر گرفته شد . با توجه به نامناسب بودن

محل اداره اطفائیه تصمیم گرفتهش د ساختمانی مخصوص این اداره بنا گردد . بدین

منظور ابتدا قسمت شرقی آسایشگاه سابق بلدی در نظر گرفته شد . و سپس اراضی

گورستان حسن آباد واقع در میدان حسن آباد بدین منظور اختصاص یافت .

در سال ۱۳۱۱ ساختمان جدیدی اداره آتش نشانی واقع در میدان حسن آباد تکمیل

شد و اداره اطفائیه از محل سابق خودبه آنجا نقل مکان کرد .

در خصوص نوع اتومبیلهایی که در این سالها در آتش نشانی تهران به وجود بود اسناد

نشانگر آن است که اتومبیلهای بخصوص آبپاشی ، ماشینهای باربری ، حمل گوشت و

اتومبیل حمل زباله نیز در بین اتومبیلهای داره اطفائیه منظور شد . به طور کلی در آن

سالها خدمات فوق توسط آتش نشانی ارائه می شد . حتی اتومبیلهای مخصوص حریق

نیز در ساعتهای خارج از عملیات امدادی جهت آبی فروش ، آبپاشی ، آبیاری درختان و

خدماتی از این قبیل مورد استفاده قرار می گرفتند سفت غلطی که تا سالها ادامه

داشت و به نوبه خود یک عامل بروز مشکلات عدیده و عقب ماندگی سیستم آتش

نشانی کشور گردید بهدنبال توسعه صنایع به خصوص در اطراف تهران که به گسترش روز افزون شهر و ازدیاد جمعیت منجر شد حوادث تصمیم گرفته شد که آتش نشانی تهران یک اداره مرکزی و سه شعبه در نقاط مختلف شهر در اختیار داشته باشد بدین منظور اداره آتش نشانی تهران یک اداره مرکزی و سه شعبه در نقاط مختلف شهر در اختیار داشته باشد .

بدین منظور اداره آتش نشانی واقع در میدان حسن آباد به عنوان اداره مرکزی تعیین شد و برای شعبه ها نیز انتهای خیابان شهبازی ، خیابان شوش و انتهای خیابان بهار در نظر گرفته شد .

همچنین قرار بدین شد که در شمیران نیز در شعبه مستقل دایر گردد . تأسیس این شعبه مستقل در شمیران به علت بعد مسافت و همچنین موقعیت جغرافیایی شمیران بود که نسبت به تهران در ارتفاع قرار گرفته و در نتیجه برای دسترسی به نقاط مختلف آن می بایست اغلب از خیابانهایی با سربالایی تند عبور کرد که این مسأله هنگام وقوع حریق در این منطقه موجب تأخیر در امداد رسانی می شود .

در همین سال قرارداد ساخت ۴ دستگاه اتومبیل آتش نشانی با کارخانه اوج به امضاء رسید این کارخانه مدتی بود که از روی مدلهای خارجی اتومبیل آتش نشانی می ساخت. در سال ۱۳۴۴ شعبه شمیرانات تأسیس گردید .

در روز ۲۵ اسفند سال ۱۳۵۵ مرکز جدید ستاد و فرماندهی آتش نشانی و خدمات ایمنی در محل وسیعی واقع در خیابان آزادی (آیزنها ورسابق) افتتاح شد. با افتتاح این مرکز، ایستگاه آتش نشانی چهار راه حسن آباد که تا آن تاریخ به عنوان ایستگاه مرکز از آن یاد می شد به صورت ایستگاه ۱ به کار خود ادامه داد .

پس از تشکیل آتش نشانی تهران شهرهایی مانند بندر انزلی، رشت، لاهیجان و مشهد از پیشگامان احداث و تأسیس ایستگاههای آتش نشانی در سطح کشور بوده اند .

در ۶ آبان ۱۳۵۳ در یکصد سومین جلسه انجمن شهر تهران اساسنامه سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی در چهار فصل، ۲۸ ماده و ۱۴ تصویب شد تا سالهای متمادی

امور مختلف این سازمان بر مبنای اساسنامه مزبور اداره می شد .

در بدو تأسیس آتش نشانی از وسایل و تجهیزات حفاظت فردی جزی نبود . افراد با

کفش و لباس معمولی در عملیات شرکت می کردند . بعدها که یونیفورم متحدالشکلی

برای افراد آتش نشانی در نظر گرفته شد . تعدادی محدود کلاه ایمنی نیز در اختیار

آنها قرار گرفت . در سالهای بعدی تا حدی به این مهم توجه شد و هنگام خرید وسایل

اطفائی اقلامی از وسایل حفاظت فردی نیز تهیه می گردید . از جمله در سال ۱۳۳۶

تعداد ۱۰ عدد ماسک ضد گاز و ۶ عدد ماسک ضد دود خریداری شد . در سال ۱۳۳۷

نیز لباس نسوز خریداری شد (البته این لباس نسوز با آنچه به طور معمول در حریقها

مورد استفاده قرار می گیرد متفاوت است به مرور زمان آتش نشانی تهران به اسنوکر ،

نردبان ، ماشین کف ساز ، تانکرهای مجهز ، موتور پمپ ، تورنجات ، لباس نسوز ، ماسک

و ... مجهز شده بود . گفته می شد بزرگترین نردبان خاورمیانه و سومین نردبان بزرگ

جهان به ارتفاع ۶۴ متر در اختیار آتش نشانی تهران قرار گرفته است . در سال ۴۹ با

توجه به ترافیک خیابانهای تهران و بنا به دستور شهرداری وقت یک کادر موتور سوار

تشکیل شد تا موتور سیکلت های مجهز به بی سیم که ۱۲۰ کیلوگرم بار حمل کردند

در محل حادثه حاضر شوند . و تا رسیدن اتومبیل ها و نیروی های سنگین اطفائی عملیات اطفائی را شروع کنند و بعداً تعدادی از شهرستانها نیز به یک سری از این تجهیزات مجهز شدند .

شهرداری آمل در سال 1302 تاسیس گردیده اولین شهردار آمل آقای دکتر حکیمی بوده که به سمت شهردار آمل آغاز به کار نموده است در آن هنگام کادر اداری و پرسنل شهرداری جز چند تن انگشت شمار و تعدادی رفتگر بیش نبود . در سال ۱۳۴۹ آقای رضا ایزدی به سمت شهردار آمل منصوب گردید که در طول مدت دوران تصدی خویش خدمات شایان توجهی نموده اند که از جمله تنظیمات و ترکیبات شهری است و تشکیلات کنون شهرداری و دواير سازماندهی شده از کارنامه آن است از جمله دواير تاسیس شده دائره آتش نشانی بود که با ۱۲ مأمور زیر نظر حشمت ا... حریری بنام متصدی دائره آتش نشانی فعال گردید . البته تا این زمان این واحد ایمنی در اطاقی مجهز و به امناسب فعالیت و کشیک داشت که بعد از آن تاریخ ساختمان جدید آن در محوطه اکنون شهرداری آمل احداث گردید . تنها وسیله خاموش کننده حریق تا قبل از آذر ماه ۱۳۴۹ یک دستگاه شوروت مدل ۵۷ که تقریباً می توان گفت پاسخگوی

نیازمندیهای شهر آمل نبود . در آن سال اتومبیل رومانیایی مدل ۷۰ به وسیله اتحادیه

شهرداریهای کشور تهیه شده و آماده کار شد .